

DOI: 10.18372/2415-8151.25.16788
УДК 772.03

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ БУДДІЙСЬКОЇ ТА ДАОСЬКОЇ ХРАМОВОЇ АРХІТЕКТУРИ СТАРОДАВНЬОГО КИТАЮ

Чанжи У

аспірант, Харківський національний університет міського господарства
імені О.М. Бекетова, м.Харків, Україна, e-mail: wuchangzhi19821012@gmail.com,
orcid: 0000-0001-9554-7794

Анотація. Стаття присвячена питанням особливостей архітектури буддійських та даоських храмових комплексів стародавнього Китаю. Робота спрямована на виявлення релігійних та географічних особливостей розподілу та розташування храмових комплексів, зіставлення принципів та прийомів організації храмового простору. Піднімаються питання конструктивного порівняння регіональних особливостей скульптурного та монументально-декоративного оздоблення буддійських та даоських архітектурних споруд за їх спорідненістю і відмінами.

Метою даної статті є порівняння храмової архітектури буддизму та даосизму, в контексті полярності філософських ідей та світобачення стародавнього Китаю.

Методологія. У даній статті послідовно було використано наступні теоретичні методи: емпіричний метод, метод порівняльного аналізу, наукометричний метод (аналіз історичного досвіду проектування та будівництва досліджуваного об'єкту по літературним джерелам).

Результати. Виявлено основні відмінності протилежних культур (філософія, символи, поняття життя та смерті) за рахунок яких відбувалося формування архітектурного простору буддійських та даоських храмових комплексів, до них належать: планування, територіальне розташування, задіяння творів образотворчого мистецтва (скульптур та картин), особливість внутрішньої та зовнішньої храмової структури.

Наукова новизна. В даній статі було виявлено структурну таблицю прямого впливу двох культур стародавнього Китаю на окремі критерії архітектурного планування, які споріднені з філософією та географічним розташуванням храмів.

Практичне значення. Оцінено сучасний стан висвітлення проблематики сприйняття стародавньої китайської храмової архітектури, яка має глобалізаційний вплив на храмову архітектуру Європи, що в свою чергу вимагає формування нового порівняльного аналізу на предмет спорідненості та відмін з готичною планувальною структурою.

Ключові слова: храмова архітектура; Китай; даосизм; Дао; буддизм; синтез мистецтв; критерії; середньовіччя; символ; скульптура; ландшафт; проектування; планування

ВСТУП

Система китайської архітектури формувалася протягом багатьох тисяч років і сьогодні вона по праву вважається важливою частиною світової архітектурної спадщини.

Можна констатувати помітно зростаючий інтерес українських та китайських дослідників до храмової архітектури. Зростає кількість наукових робіт, що висвітлюють проблематику зв'язку архітектури з навколишнім середовищем, що вказує на актуальність цієї теми. Однак не існує комплексного дослідження, присвяченого різним питанням порівняння та аналізу, історії створення, буддійських та даоських храмових комплексів стародавнього Китаю.

Вивчення особливостей архітектури буддійських та даоських храмових комплексів та історії їх створення видається особливо важливим через труднощі, з якими стикаються фахівці при реставрації історичних споруд, при відновленні первісного виду архітектурного об'єкта, що втратив частину елементів, а також для підтримки ландшафту, що змінюється з часом природним чином.

Виявлення закономірностей розташування храмових комплексів та опис їх художньої унікальності, встановлення видової своєрідності конструктивних та декоративних елементів буддійських та даоських храмових комплексів дозволяють відтворити початковий художній задум будівельників навіть за значної руїнізації об'єктів, а крім цього дозволяють підтримувати архітектурний об'єкт відповідно до первісної концепції його створення.

Поставлене задання минулого завдання створення цілісного простору храмового комплексу, де людина відчуває себе гармонійно з природою, архітектурою, скульптурним та декоративним оздобленням, актуальна і в наші дні, оскільки сучасне архітектурне середовище часто не тільки не має гармонізуючого впливу на людину, але, навпаки, деформує особистість.

Втрачаються культура та досвід створення буддійських та даоських храмових комплексів як творів китайської релігійної архітектури. Тому в даному дослідженні храмовий комплекс у мистецтві архітектури розглядається не тільки як пам'ятник, що володіє історичною та типологічною цінністю, але і як система гармонізації храмового простору, в якій акцентуються релігійні, етичні та естетичні почуття ченців та паломників.

АНАЛІЗ ПОПЕРЕДНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Кожна система світобачення в будь-яку епоху складалася з низки взаємозалежних і взаємозумовлених елементів, правильне розуміння яких необхідне для адекватного сприйняття різномірних суспільств. В Китаї серед цих елементів ключове місце посідають ідеї про простір, на основі яких побудовано теорію китайської традиційної архітектури. Саме тому адекватне розуміння просторових уявлень необхідно для продуктивного аналізу та чіткого відтворення духовної культури даного народу. Ось чому дослідження даоських та буддійських архітектурних традицій набуває ще більшої важливості та цінності. Вивчення китайської релігійної архітектури є необхідною умовою для адекватного розуміння китайської культури загалом. У зв'язку з цим багато дослідників у Китаї та за його межами цікавилися питаннями саме китайської архітектури, а саме Лю Цзе [3], Лю Шуфень [7], Ма Сюецян [9], Чжан Гун [23], Чжан Шицін [25], Чжун Сяоцін [27], Чжунго Сюо [28] та ін. Фундаментальна робота Міллера Трейсі [10] «Палаці та пагоди: палацова символіка в буддійській архітектурі Китаю раннього середньовіччя», дає змогу більш плідно зрозуміти семантику китайської архітектури.

В науково-теоретичних працях Штайнхардта Ненсі [14,15] «Китайська архітектура: історія» та «Рання буддійська архітектура та її індійське походження. В розквіті чужої віри» окреслено загальні питання становлення та розвитку китайської храмової архітектури.

Робота Ченя Сяолу [1] «Про походження та розвиток буддійського храму» висвітлює питання розвитку храмової китайської архітектури з точки зору регіональних філософських течій буддизму. Описуються як територіальні так і просторово-часові особливості її розвитку.

Праця Вонга Дороті [17] «Картографія священного простору: зображення буддійських космографій у середньовічному Китаї» дає змогу візуально оцінити кордони філософського впливу буддійських ідей на території Піднебесної, та дослідити відмінності у релігійних підходах, які мали фундаментальний вплив на храмову архітектуру.

Проте замало інформації відносно порівняльного аналізу між даоською та буддійською храмовою архітектурою, за теоретичними та практичними критеріями. Такий аналіз надасть можливість оцінити рівень релігійного та культурного надбання в синтезі мистецтв споріднених культур.

МЕТА

Метою статті є порівняння храмової архітектури буддизму та даосізму, в контексті полярності філософських ідей та світобачення стародавнього Китаю.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Велике значення для організації як буддійських, так і даоських комплексів мала структура традиційної китайської садиби — сихюаня, з центральним двором і будинками з усіх чотирьох сторін, з фасадами, зверненими всередину. Стіни будівель, таким чином, були звернені назовні, і життя всередині сихюаня виявлялося відокремленим від зовнішнього світу. Структура традиційної садиби вплинула на такі характерні особливості храмових комплексів, як наявність суворої ієрархії будівель, тенденції до симетричної організації простору храмових комплексів та дворової структури внутрішнього простору.

Традиційна натурфілософія також грала велику роль в організації храмових комплексів: відповідно до принципів фен-шуй, багуа та інь-ян вибиралися звані сприятливі місця для будівництва майбутнього комплексу і вироблявся план його внутрішнього простору. Випадків, продиктованих естетичним чуттям, не було — кожен крок відповідав стародавнім китайським вченням про влаштування миру та течії енергії.

Буддисти та даоси прагнули вписати храмові комплекси у навколишнє середовище естетично, екологічно та метафізично, причому розділити ці три прагнення було дуже непросто. Естетичний ефект посилювався за допомогою грамотного використання рельєфу, при цьому спорудження не повинні були шкодити навколишньому середовищу [3]. Весь процес створення комплексу — від вибору місця до розміщення останньої декоративної фігурки на конику даха — відбувався відповідно до традиційних натурфілософських практик: усин, інь-ян, багуа, фен-шуй. Ці практики диктували форму, колір та розташування тих чи інших елементів комплексу. Встановлюючи зв'язок із навколишнім середовищем, буддисти та даоси ставили перед собою різні цілі. Буддисти сприймали весь матеріальний світ та природу, зокрема, як шлях до просвітління, тобто встановлення зв'язку з природою було лише кроком на шляху до головної мети. Для даосів же важливим був сам факт злиття з природою, це було для них і завданням, і метою.

Китайській архітектурі загалом властива чітка орієнтація з боків світу та симетрія, що

особливо проявляється на прикладі буддійських та даоських храмових комплексів. Це пов'язано з найдавнішими добуддійськими і додаоськими уявленнями китайців про розбудову світу і підтримку в ньому порядку. Відповідно до них, тільки правильне розташування та взаємодія різних елементів системи могло забезпечити її правильну і безперебійну роботу, чи то будинок, храм, місто чи країну [10].

Саме тому організації традиційного китайського дому, імператорського палацу та храмового комплексу мають багато спільного.

Крім орієнтації по сторонах світу та симетрії, найбільш очевидною та важливою особливістю об'ємно-просторового вирішення буддійських та даоських храмових комплексів є їх дворова структура. Храмові комплекси складаються із серії порожніх дворів, навколо яких збудовані будинки. Розташування будівель чітко регламентовано і відбиває їх статус, і навіть статус божеств, яким вони поклоняються. Ці ж правила — орієнтація з боків світла, симетрія та чергування порожнечі та наповненості (дворів та будівель у разі храмового комплексу в цілому) можна простежити у створенні простору всередині споруд.

Ще одна особливість буддійських та даоських храмових комплексів полягає у виконанні одними й тими самими елементами декоративної та конструктивної функції. Це пов'язано з дерев'яною конструкцією споруд, що витримує відносно невелике навантаження, що призводить до максимального використання видимих частин конструкції як прикраси. Серед цих частин особливо вирізняється доугун — унікальний конструктивний вузол, за допомогою якого перерозподіляється навантаження на несучі стовпи. Та дахи — найбільша і помітна частина будівлі, що у випадку китайських храмових комплексів — елемент, який безпосередньо вказує на статус споруди [8].

У прилеглих будівлях найяскравіше виявляються конфесійна приналежність храмового комплексу, його статус і, нарешті, винахідливість творців: декор та влаштування основних залів більш кодифіковані, і простір фантазії залишається, переважно, у другорядних спорудах. Особливо багато про мистецтво Китаю в цілому та архітектуру храмових комплексів зокрема може розповісти декор прилеглих будівель: розписи, роботи з каменю і дереву, майстерно прикрашені ворота і вікна втілюють у собі унікальну і самобутню художню систему, малодосліджену у країнах.

Буддійська церква та буддійське мистецтво взагалі відрізняються високим ступенем

централізованості. Ця особливість простежується з часів зародження китайської буддійської скульптури, що виникла зі злиття греко-буддійської та місцевої скульптурної традиції. Перша потрапила на територію Китаю по Шовковому шляху в III-IV ст. н.е. і виявила себе в таких елементах, як одяг і опрацьованих симетричних складках на ній, кучеряве волосся середземноморського типу, грецькі мотиви (вінки, кучеряві квіти), зачіски. Деякі образи в китайській буддійській скульптурі — це видозмінені образи з грецької міфології (наприклад, простежується зв'язок між зображенням буддійського бога-охоронця та грецького Геракла; спочатку Геракл зі своїм кийком став супроводжувачим Будди в середньоазіатському буддизмі, а потім потрапив до Китаю) [2].

Даосизм багато чого запозичив у буддизму — це стосується й устрою пантеону, та організації храмових комплексів, та скульптури. Однак, незважаючи на тісний зв'язок із буддизмом, даоські скульптури неможливо сплутати з буддійськими: даоські божества мають китайське походження та навіть регіональну належність. Так, у провінції Шаньдун поширений культ Лунвана — Царя драконів, та його статуї можна побачити у багатьох храмових комплексах. Лунван — король морської стихії і тому особливо важливий для шаньдунських рибалок; в інших регіонах Китаю його культ менш популярний [7].

Буддійські та даоські архітектурно-ландшафтні комплекси — це ускладнені традиційні китайські двори з прибудовами по чотирьох сторонам, так звані сихеюані. Головна риса сихеюаня — його закритість, орієнтація всіх будівель фасадами усередину [4]. Храміві комплекси так само орієнтовані всередину себе, виняток становлять лише високі пагоди. Усередині комплексів, на центральній осьовій лінії, розташовані важливі зали; на лініях, паралельних центральній — другорядні будівлі.

Незважаючи на подібність буддійських і даоських архітектурно-ландшафтних комплексів, принципи їх організації все ж таки відрізняються.

Буддійські комплекси залучені в рельєф і природу та спрямовані у китайські традиційні ставлення до світобудови. У буддійській архітектурі, переважає раціональний початок, абсолютна симетрія, гармонія, упорядкованість та стабільність. Тому більшість буддійських комплексів має форму прямокутника, витягнутого строго по лінії північ-південь. Інша важлива особливість буддійських комплексів — найсуворіше дотримання пропорцій.

Даоським комплексам властива залуче-

ність до природного рельєфу, зв'язок з природою, яка всіляко підкреслюється, аж до того, що уламок скелі химерної форми або особливо примітне своєю природною кривизною дерево виявляється всередині комплексу як його важливої частини [6].

Храмовий комплекс виступав як зразок гармонії між людською перетворювальною діяльністю та природою, причому гармонія мала на увазі не лише естетичний баланс, а й відповідність деяким суворим правилам. Храміві комплекси, як буддійські, так і даоські, відповідали наступним вимогам [1]:

1) розташування в тихому та мальовничому місці, що сприяє роботі над собою — як ченців, так і парафіян;

2) розташування має повністю відповідати законам традиційної геомантиї та інших традиційних натурфілософських навчань (фен-шуй, інь-ян, багуа);

3) зведення та функціонування храмових комплексів не порушує сформований екологічний та естетичний баланс.

Велика кількість раннях храмових комплексів у Китаї буквально вирубана в скелях, а найдавніші даоські святилища і зовсім являли собою звичайні гроти та печери. Пізніші комплекси не втратили зв'язок із природою: практично всі мають на своїй території невеликий парк, підпорядкований природному ландшафту та облагороджений різними декоративними елементами. Лінії дахів, із загнутими вгору кутами, горизонтальна орієнтація будівель, спокійні кольори та відповідність природним перепадам висоти — все це свідчить про величезне значення, яке буддисти та даоси надають зв'язку з навколишнім середовищем.

Для буддійських та даоських храмових комплексів існує певний набір основних споруд, що мало змінюється від комплексу до комплексу.

Багато споруд у буддійських і даоських храмах аналогічні — це пов'язано з тривалою історією взаємодії та взаємопроникнення цих релігій. Основні відмінності між аналогічними спорудами полягають у розмірі, декорі та внутрішньому оздобленні (табл.1).

Деякі будівлі та елементи унікальні для буддійської архітектури, як, наприклад, пагоди та своєрідні шпилі на головних залах. Вони пов'язані з індійським походженням буддизму і традицією, що прийшла звідти — зведення ступ. Централізованість буддійської церкви призвела до універсальності набору споруд у храмових комплексах у різних частинах країни. Сильно виражений регіоналізм даосизму, навпаки, вплинув на наявність

сильних варіацій у наборі основних залів, оскільки у різних частинах Китаю поклонялися різним божествам.

Основні особливості об'ємно-просторових рішень буддійських та даоських храмових комплексів пов'язані з найдавнішими уявленнями китайців про мир та порядок, що сформувалися задовго до появи буддизму та даосизму. Ці рішення можна звести до наступних трьох принципів:

1) чітка орієнтація всього храмового комплексу та його частин з боків світла;

2) дотримання осьової симетрії усередині храмового комплексу;

3) дворова структура простору: будинки збудовані у формі квадрата навколо двору;

Поділ споруд усередині храмового комплексу також безпосередньо пов'язаний з вищезгаданими найдавнішими уявленнями. Відповідно з ними, храмові будівлі розпадаються на три типи: зали, пагоди та прилеглі споруди. Об'єднані у храмовий комплекс, вони вишиковуються в певному порядку: зали — вздовж осьової лінії, прилеглі будівлі — на лініях, паралельних центральній, а пагоди височіють на деякому віддаленні. Чіткий ритм усередині комплексу визначається чергуванням симетрично розташованих залів та прилеглих будівель з практично порожніми дворами. Типи храмових будівель та його організація своєю появою зобов'язані багатим китайським сім'ям, котрі жили в сихюанях. Сихюань — це свого роду садиба, де кожен член сім'ї живе в певному місці в одному з чотирьох будівель, поміщених фасадами всередину спільного двору. Суворі ієрархія у розподілі будівель сихюаня перейшла і в храмові комплекси: розташування будівлі безпосередньо вказує на її місце у ієрархії. Більшість будівель буддійського храмового комплексу має аналоги у даоському храмовому комплексі: розрізняються назва, декор та божества, яким поклоняються всередині.

Багато елементів декору будівель буддійських та даоських храмових комплексів мають яскраво виражену практичну цінність. Всі вони є важливими частинами конструкції, які не замуруються в стіни, а, навпаки, виставляються напоказ і надають будинкам індивідуальності. Той факт, що елементи конструкції одночасно виступають як головні елементи декору, є відмінною особливістю китайських храмових комплексів пов'язаних з дерев'яною конструкцією, що не дозволяла перевантажувати будівлю великою кількістю чисто декоративних елементів.

Основою всіх споруд у буддійських та даоських комплексах є каркасно-стовпова

конструкція з незначними варіаціями, позбавлена несучих стін. Дах спирається на несучі стовпи, при цьому його вага розподіляється за допомогою доугуна — особливого збірного виду консольної капітелі.

Полегшити планування та зведення будівель допомагало застосування цяней — модулів певного розміру, який залежав від конкретного завдання. До складу цяней входили всі основні елементи споруди, і будівництво таким чином зводилося до повторення модулів у необхідній кількості.

Буддійські та даоські храмові комплекси мають дуже багато спільного, але їх оздоблення та декор кардинально різняться. По-перше, буддизм і даосизм мають власні унікальні набори символів, які використовуються при оздобленні будівель. Буддійські символи мають змішане китайсько-індійське походження. Даоські символи мають місцеве походження та пов'язані з давньокитайськими натурфілософськими навчаннями. По-друге, буддійські комплекси відрізняються від даоських великим багатством декору: це пов'язано з визначальним для даосизму прагненням до природної простоти. По-третє, системність мотивів у буддійському декорі значно перевищує системність мотивів у даоському декорі. Це пов'язано з народним походженням даосизму та його низькою централізованістю, з одного боку, і особливим «високим» статусом буддизму та його високою централізованістю з іншого боку [6].

Китайський дах характерної форми із загнутими вгору ковзанами виконував як утилітарну функцію, так і естетичну.

Китайська архітектурна традиція розрізняє шість основних типів дахів — за формою та кількістю схилів. Вибір типу даху залежав від статусу храмового комплексу та від статусу конкретної будівлі. Дахи на головних залах буддійських комплексів часто відносяться до того ж типу, що і дахи на спорудах імператорських резиденцій; серед даоських комплексів подібні дахи трапляються вкрай рідко. Також був важливий колір черепиці, якої покривали дах, прикраси на ньому та фігурки на ковзанах. Жовтий колір даху, глазурована черепиця з витонченими зображеннями на стічних жолобках та велика кількість прикрас на ковзанах свідчать про високе становище храмового комплексу; синьо-зелена глазурована черепиця або звичайна сіра черепиця найчастіше супроводжувалися меншим кількістю прикрас і говорили про нижчий статус комплексу.

Скульптура є важливою частиною оздоблення як буддійських, так і даоських храмових комплексів. У головному залі будь-

Таблиця 1.

Критерії	Буддизм	Даосизм
Місце походження	Індійський субконтинент	Китай
Філософія	Життя — це страждання, і єдиний спосіб втекти від цього страждання — розв'язати власне бажання та невігластво, усвідомивши Чотири Благородні Істини.	Дао — єдиний принцип. Решта — це його прояви.
Символи	Раковина, нескінченний вузол, риба, лотос, парасолька, ваза, і прапор перемоги.	Інь і Ян
Життя та смерть	Відродження є одним із центральних вірувань буддизму. Ми знаходимося в нескінченному циклі народження, смерті і переродження, яке можна порушити, лише досягнувши нірвани. Досягнення нірвани — єдиний спосіб назавжди уникнути страждань.	Якщо безсмертя не досягнуто протягом життя, Дао продовжуватиме розвиватися і проявлятися в різних формах, відповідно до загальної поведінки сутності в стані існування. Це стосується всіх живих і нерозумних істот.
Територіальне розташування	Матеріальний світ та природа — це шлях до просвітління, тобто встановлення зв'язку з природою лише крок на шляху до головної мети. Храм має форму прямокутника, витягнутого строго по лінії північ-південь. Важлива особливість — найсуворіше дотримання пропорцій.	Повноцінне злиття храму з природою, це основне завдання і мета. Властива залученість до природного рельєфу, зв'язок з природою, яка всіляко підкреслюється. Структура храму йде на догоду існуючому ландшафту, синтезуючись з ним.
Планування	Чітка орієнтація з боків світла та симетрія.	Чітка орієнтація з боків світла та симетрія з урахування існуючого рельєфу.
Храмова структура	Храмові комплекси складаються із серії порожніх дворів, навколо яких збудовані будинки.	Храмові комплекси складаються із серії порожніх дворів, навколо яких збудовані будинки.
Використання скульптур і картин	Загальний. Статуї використовуються як об'єкти для медитації і шануються, оскільки вони відображають якості Будди.	Їх можна використовувати як об'єкти для медитації, але вони не так поширені.

Храмова скульптура	Божества мають індійське походження. Культ верховних божеств з ареолом недосяжності.	Божества мають китайське походження та регіональну належність. Даоські скульптури більше схожі на звичайних людей.
Унікальні будівлі та елементи	Пагоди та шпилі на головних залах.	Сильно виражений регіоналізм даосизму, вплинув на наявність сильних варіацій у наборі основних залів, оскільки у різних частинах Китаю поклонялися різним божествам.

якого буддійського храму знаходиться статуя Будди Шакьямуні — засновника вчення. Також практично завжди можна побачити статуї Гуань-їнь, чотирьох небесних владик, архатів — учнів Будди, Будди Майтреї, богів-охоронців вчення. Кожна статуя встановлюється у певному залі відповідно до ієрархії. Статуї виділяються за допомогою балдахинів та п'єдесталів; перед ними знаходяться столи для принесення жертв і подушки, щоб люди, які моляться могли схилити коліна. Буддійські скульптури, незалежно від регіону, виготовлялися відповідно до певних шаблонів.

Даоські скульптури більше схожі на звичайних людей і позбавлені ареола недосяжності, властивого буддійським статуям. Зображення богів, їх становище в ієрархії і навіть наявність у пантеоні залежать від конкретного регіону, що пов'язане з народним походженням даосизму та відносною ізоляваністю даоських храмових комплексів. Часто образи даоських богів навіяні образами з буддійського мистецтва

ВИСНОВКИ

Ідеї даосизму і буддизму вплинули на внутрішній та зовнішній вигляд архітектурного простору храмової архітектури. Даосизм

ставив у центр свого вчення ідею єдності людини та природи, природа була «вчителем» для даоських мислителів. Ідеї про єдність людини та природи в даосизмі відбилися на будівництві храмів і монастирів та стали фундаментом для подальшого будівництва. В буддизмі також, як і в даосизмі, яскраво виражена концепція єдності людини та природи. Буддійські храми зводилися з урахуванням сприятливих місць для храму. Найсприятливішим місцем було місце в оточенні гір, лісу та води. У даоських та буддійських храмах відображено релігійно-філософські погляди китайських майстрів та вплив послідовників даосизму та буддизму, які не представляли храми чи монастирі чимось окремим від природи, та вважали культову архітектуру гармонійним простором, де людина, природа і архітектура — єдині. Загальні відмінності та подібності буддизму та даосизму, і їх храмової архітектури, продемонстровані в таблиці (див. табл.1). Виходячи з цього у подальших наукових дослідженнях було б корисно співвіднести окремі європейські стилістичні архітектурні течії середньовіччя (готику) з ідеями буддизму та даосизму. Задля чіткого виявлення низки відмінностей у філософії, конструктивному підході та архітектоніці споруд.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Chen, Xiaolu. (2021). On the Origin and Development of Three-back-shared Buddhist Temple in western Region. Available online: <https://new.qq.com/omn/20210122/2021>
- [2] Lin, Wei-Cheng. (2014). Building Sacred Mountain: The Buddhist Architecture of China's Mount Wutai. Washington: University of Washington Press.
- [3] Liu, Jie, and Changdong Chen. (2016). Bucolic Fu'an. Beijing: Zhonghua Book Company, pp. 20, 243,

REFERENCES

- [1] Chen, Xiaolu. (2021). On the Origin and Development of Three-back-shared Buddhist Temple in western Region. Available online: <https://new.qq.com/omn/2021122/2021>[in English]
- [2] Lin, Wei-Cheng. (2014). Building Sacred Mountain: The Buddhist Architecture of China's Mount Wutai. Washington: University of Washington Press. [in English]
- [3] Liu, Jie, and Changdong Chen. (2016). Bucolic Fu'an. Beijing: Zhonghua Book Company, pp. 20, 243,

293–318.

[4] Liu, Jie, and Gang Hu. (2011). *Bucolic Qingyuan*. Hangzhou: Zhejiang Ancient Books Publishing House, pp. 296–318.

[5] Liu, Jie, and Weiping Shen. (2005). *Lounge Bridges in Taishun*. Shanghai: Shanghai People's Fine Arts Publishing House, pp. 6–20.

[6] Liu, Jie. (2017). *The Architectural Artistry of China's Timber Arch Covered Bridges*. Shanghai: Shanghai People's Fine Arts Publishing House, pp. 262–66.

[7] Liu Shufen. (1994). "Bei Qi Biaoyixiang Yichui shizhu—zhonggu fojiao shehui jiuji de ge'an yanjiu" (The Northern Qi Yichui stone pillar of Biaoyixiang—A case study of a medieval Buddhist relief society). *Xinshixue (New history)* 4, no. 5 (1994):1–47.

[8] Luo, Shiping. (2012). *Xianren hao louju: Xiangyang xin chutu xianglun taolou yu Zhongguo futuci leizheng* [Immortals favor tower dwelling: A comparative study on the newly unearthed ceramic building model with chattras from Xiangyang and the futuci of China]. *Gugong Bowuyuan Yuankan [Palace Museum Journal]* 4: 10–26.

[9] Ma, Xueqiang. (2016). *Eight Hundred Miles of Oujiang*. Beijing: The Commercial Press.

[10] Miller, Tracy. (2015). *Of Palaces and Pagodas: Palatial Symbolism in the Buddhist Architecture of Early Medieval China*. *Frontiers of History in China* 2: 222–63.

[11] Osada, Tokiwa, and Sekino Tadashi. (1939). *The Historical Sites of Chinese Culture*. Kyoto: nihon-noshingaku, vol. 4, p. VI-69-120.

[12] Salguero, C. Pierce. (2014). *Translating Buddhist Medicine in Medieval China*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

[13] Shi, Jie. (2014). *Incorporating All For One: The First Emperor's Tomb Mound*. *Early China* 37: 359–91.

[14] Steinhardt, Nancy S. (1998). *Early Buddhist Architecture and Its Indian Origins*. In *Flowering of a Foreign Faith*. Edited by Janet Baker. New Delhi: New Delhi Publishers, pp. 38–53.

[15] Steinhardt, Nancy S. (2019). *Chinese Architecture: A History*. Princeton: Princeton University Press.

[16] Wang, Rongguo. (1997). *The History of Buddhism in Fujian*. Xiamen: Xiamen University Press, p. 4.

[17] Wong, Dorothy. (2008) "The Mapping of Sacred Space: Images of Buddhist Cosmographies in Medieval China." In *The Journey of Maps and Images on the Silk Road*, edited by Philippe Forêt and Andreas Kaplony, 51–79. Leiden and Boston: Brill.

[18] Yang Hsüan-chih. (1984). *A Record of Buddhist Monasteries in Lo-yang*. Translated by Yi-t'ung Wang. Princeton: Princeton University Press.

[19] Yang Xuanzhi. (2006). *Luoyang qielanji jiaojian (A Record of Buddhist Monasteries in Luoyang, with annotation)*. Beijing: Zhonghua shuju.

[20] Yu, Shuishan. (2015). *Ito Chuta and the Narrative Structure of Chinese Architectural History*. *JA (Journal of Architecture)* 20: 1–35.

[21] Yu, Shuishan. (2015). *The Formation of the Basic Narrative Structure of Chinese Architectural History as Reflected in Ito Chuta's Scholarship*. *Zhongguo jianzhu*

293–318. [in English]

[4] Liu, Jie, and Gang Hu. (2011). *Bucolic Qingyuan*. Hangzhou: Zhejiang Ancient Books Publishing House, pp. 296–318. [in English]

[5] Liu, Jie, and Weiping Shen. (2005). *Lounge Bridges in Taishun*. Shanghai: Shanghai People's Fine Arts Publishing House, pp. 6–20. [in English]

[6] Liu, Jie. (2017). *The Architectural Artistry of China's Timber Arch Covered Bridges*. Shanghai: Shanghai People's Fine Arts Publishing House, pp. 262–66. [in English]

[7] Liu Shufen. (1994). "Bei Qi Biaoyixiang Yichui shizhu—zhonggu fojiao shehui jiuji de ge'an yanjiu" (The Northern Qi Yichui stone pillar of Biaoyixiang—A case study of a medieval Buddhist relief society). *Xinshixue (New history)* 4, no. 5 (1994):1–47. [in English]

[8] Luo, Shiping. (2012). *Xianren hao louju: Xiangyang xin chutu xianglun taolou yu Zhongguo futuci leizheng* [Immortals favor tower dwelling: A comparative study on the newly unearthed ceramic building model with chattras from Xiangyang and the futuci of China]. *Gugong Bowuyuan Yuankan [Palace Museum Journal]* 4: 10–26. [in English]

[9] Ma, Xueqiang. (2016). *Eight Hundred Miles of Oujiang*. Beijing: The Commercial Press. [in English]

[10] Miller, Tracy. (2015). *Of Palaces and Pagodas: Palatial Symbolism in the Buddhist Architecture of Early Medieval China*. *Frontiers of History in China* 2: 222–63. [in English]

[11] Osada, Tokiwa, and Sekino Tadashi. (1939). *The Historical Sites of Chinese Culture*. Kyoto: nihon-noshingaku, vol. 4, p. VI-69-120. [in English]

[12] Salguero, C. Pierce. (2014). *Translating Buddhist Medicine in Medieval China*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. [in English]

[13] Shi, Jie. (2014). *Incorporating All For One: The First Emperor's Tomb Mound*. *Early China* 37: 359–91. [in English]

[14] Steinhardt, Nancy S. (1998). *Early Buddhist Architecture and Its Indian Origins*. In *Flowering of a Foreign Faith*. Edited by Janet Baker. New Delhi: New Delhi Publishers, pp. 38–53. [in English]

[15] Steinhardt, Nancy S. (2019). *Chinese Architecture: A History*. Princeton: Princeton University Press. [in English]

[16] Wang, Rongguo. (1997). *The History of Buddhism in Fujian*. Xiamen: Xiamen University Press, p. 4. [in English]

[17] Wong, Dorothy. (2008) "The Mapping of Sacred Space: Images of Buddhist Cosmographies in Medieval China." In *The Journey of Maps and Images on the Silk Road*, edited by Philippe Forêt and Andreas Kaplony, 51–79. Leiden and Boston: Brill. [in English]

[18] Yang Hsüan-chih. (1984). *A Record of Buddhist Monasteries in Lo-yang*. Translated by Yi-t'ung Wang. Princeton: Princeton University Press. [in English]

[19] Yang Xuanzhi. (2006). *Luoyang qielanji jiaojian (A Record of Buddhist Monasteries in Luoyang, with annotation)*. Beijing: Zhonghua shuju. [in English]

[20] Yu, Shuishan. (2015). *Ito Chuta and the Narrative Structure of Chinese Architectural History*. *JA (Journal of Architecture)* 20: 1–35. [in English]

[21] Yu, Shuishan. (2015). *The Formation of the*

shilun huikan (The Journal of Chinese Architecture History) 11: 3–30.

[22] Xu Yongli, and Li Jing. (2007). "Cong Beiwei huangshi fojiao huodong kan Songyuesi ta de xingzhi zhunbei" (Analysis of the form preparation for the Songyuesi pagoda from the view of royal religious activities in Northern Wei dynasty). *Huazhong jianzhu* (Huazhong architecture) 25, no. 11: 101–3.

[23] Zhang Gong. (1997). *Han-Tang Fosi wenhua shi* (shang) (A history of Buddhist temple culture from Han-Tang, vol. 1). Beijing: Zhongguo shehui kexue chubanshe.

[24] Zhang, Shiqing. (2009). The Architecture of Chen Taiwei Palace in Luoyuan, Fujian. *Cultural Relics* 1: 67–75.

[25] Zhang, Shiqing. (2002). *Buddhist Temples of Jiangnan in China*. Wuhan: Hubei Education Press, pp. 72–73.

[26] Zhang, Shiqing. (2012). *The Main Hall of Baoguo Temple in Ningbo: Survey Analysis and Basic Research*. Nanjing: Southeast University Press, pp. 188, 204.

[27] Zhong Xiaoqing. (1998) "Bei Wei Luoyang Yongningsi ta fuyuan tantao" (On the reconstruction of the Yongningsi pagoda in Northern Wei's Luoyang). *Wenwu* (Culture relics), no. 5: 51–64.

[28] Zhongguo Xuo. (2015). *Shehui kexueyuan kaogu yanjiusuo*, ed. *Bei Wei Luoyang Yongningsi, nian kaogu fajue baogao* (Yongningsi in Northern Wei Luoyang: An excavation report on the archaeology of the years). Beijing: Zhongguo da baike quanshu chubanshe.

Basic Narrative Structure of Chinese Architectural History as Reflected in Ito Chuta's Scholarship. *Zhongguo jianzhu shilun huikan* (The Journal of Chinese Architecture History) 11: 3–30.

[22] Xu Yongli, and Li Jing. (2007). "Cong Beiwei huangshi fojiao huodong kan Songyuesi ta de xingzhi zhunbei" (Analysis of the form preparation for the Songyuesi pagoda from the view of royal religious activities in Northern Wei dynasty). *Huazhong jianzhu* (Huazhong architecture) 25, no. 11: 101–3. [in English]

[23] Zhang Gong. (1997). *Han-Tang Fosi wenhua shi* (shang) (A history of Buddhist temple culture from Han-Tang, vol. 1). Beijing: Zhongguo shehui kexue chubanshe. [in English]

[24] Zhang, Shiqing. (2009). The Architecture of Chen Taiwei Palace in Luoyuan, Fujian. *Cultural Relics* 1: 67–75. [in English]

[25] Zhang, Shiqing. (2002). *Buddhist Temples of Jiangnan in China*. Wuhan: Hubei Education Press, pp. 72–73. [in English]

[26] Zhang, Shiqing. (2012). *The Main Hall of Baoguo Temple in Ningbo: Survey Analysis and Basic Research*. Nanjing: Southeast University Press, pp. 188, 204. [in English]

[27] Zhong Xiaoqing. (1998) "Bei Wei Luoyang Yongningsi ta fuyuan tantao" (On the reconstruction of the Yongningsi pagoda in Northern Wei's Luoyang). *Wenwu* (Culture relics), no. 5: 51–64. [in English]

[28] Zhongguo Xuo. (2015). *Shehui kexueyuan kaogu yanjiusuo*, ed. *Bei Wei Luoyang Yongningsi, nian kaogu fajue baogao* (Yongningsi in Northern Wei Luoyang: An excavation report on the archaeology of the years). Beijing: Zhongguo da baike quanshu chubanshe. [in English]

ABSTRACT

Changzhi Wu. Comparative analysis of Buddhian and Daoi temple architecture of ancient China.

The article is devoted to the peculiarities of the architecture of Buddhist and Taoist temple complexes of ancient China. The work is aimed at identifying the religious and geographical features of the distribution and location of temple complexes, comparing the principles and methods of organizing the temple space. Questions are raised of constructive comparison of regional features of sculptural and monumental-decorative decoration of Buddhist and Taoist architectural structures in terms of their similarities and differences.

The purpose of this article is to establish and compare the criteria for the distribution and location of complexes, the principles of organizing architectural and landscape compositions, types of structures, features of the sculptural and decorative decoration of Buddhist and Taoist temple complexes.

To solve the theoretical issues of building medieval Chinese temples, the following methods were used: the empirical method, the method of comparative analysis, the scientometric method (analysis of the historical experience of designing and building the object under study according to literary sources).

The main differences of opposing cultures (philosophy, symbols, concepts of life and death), due to which the architectural space of Buddhist and Taoist temple complexes was formed, were revealed, these include: planning, territorial location,

the use of works of fine art (sculptures and paintings), a feature of the and outer temple structure.

This article proposed a structural table of the direct influence of two cultures of ancient China on certain criteria for architectural planning, which are identified with the philosophy and geographical location of the temples.

The modern vision of the problem of perception of ancient Chinese temple architecture, which has a globalization impact on the temple architecture of Europe, is assessed, which in turn requires the formation of a new comparative analysis on the subject of kinship and differences from the Gothic planning structure.

During the study, a number of differences in philosophical and cultural concepts were noted, which leads to polar differences in the nature of the design of temple complexes. All identified criteria were systematized.

Keywords: temple architecture; China; Taoism; Dao; Buddhism; synthesis of the arts; middle ages; symbol; sculpture; landscape; design; layout

AUTHOR`S NOTE:

Changzhi Wu, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv,
e-mail: wuchangzhi19821012@gmail.com, orcid: 0000-0001-9554-7794

Стаття подана до редакції 02.06.2022р.
Стаття прийнята до друку 12.06.2022р.